

проявів у реальності, то саме **неос** права й постає як епістема евристичного праворозуміння. Але чи зможе знайти евристика права закон закономірностей або чудо виникнення *нового* у правовій реальності? У чому **неос** права? Які філософські межі *нового* правового запитування? Чи може бути взагалі унормовано *нове*? І якщо нормування є ідеальним прагненням до консерватизації необхідності, то чи існує закон самозбереження *нового*? Чи справедливо *нове*? Яка правда зможе примирити старе й *нове*? Чим є **неос** як епістема евристичного праворозуміння?

Неос це ейдос:

- думки в єдності її божественної субстанціальності та нескінченності її понятійної, духовної, природної та естетичної форми. При цьому реальність думки може розглядатися у квантовій, монадній, холональній та інших онтологічних проекціях;

- реальної ілюзорності, що незадоволена, несподівана та непередбачувана, яка іронізує, дивує й сумнівається;

- істини живої, конкретної, замкнутої на «тут і зараз», що відкриває у собі *нове* як своє інше, як необхідний підсумок вільного розуміння розтягнутої у вічності власної закономірності;

- відкриття (*ανοιγματος*), фізичної відкритості, фактичної проникності, емпіричної прозорості всьому у собі й поза себе;

- свободи, вільної негації, суб'єктивної ідеальності, заперечення необхідності як відповідальності, критичного ставлення до нормативної правильності;

- антагонізму, перманентної війни, гераклітовського полемосу Я як реального суб'єкта з власною ідеально-об'єктивною тотожністю у будь-якому іншому соціальному вимірі;

- виклику владі, будь-якій владі як закону закономірності, закону панування, анархічному виклику навіть потенційності влади самого себе...

Неос права:

- є нормативною діалектикою ідеї;

- є розумним виміром свободи, що увібрала в себе дух справедливості. Але лише божя справедливість здатна гарантувати, врівноважувати та оновлювати людську реальність;

- є фокусом всіх нормативних інтенцій, нормативною свідомістю будь-якої реальності;

- є актом, дією норми як метафізичного суб'єкта з метою самовідкриття, виявлення власної неповноти, відносності та незавершеності;

- зобов'язує норму шукати свою власну, але найсправедливішу реальність, в якій буде дійсною лише її власна свобода.

ІДЕЯ СИСТЕМИ У ФІЛОСОФІЇ ПРАВА ГЕОРГА ВІЛЬГЕЛЬМА ФРІДРІХА ГЕГЕЛЯ

Костицька С.В.

(студентка юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка)

Праця «Філософія права» Г. В. Ф. Гегеля – це синтез філософського політико-правового доробку мислителя, що найбільш повно віддзеркалює ідею права та правової держави як кульмінаційної точки розвитку людського суспільства. Це дослідження не лише можна назвати «вищою сходинкою німецького ідеалізму» [1, с. 393], а й найбільш значним діалектичним переосмисленням права як цілісної системи.

Гегель аналізує феномен права через дві єдині та взаємопов'язані його сторони – поняття та його існування, які у своїй нероздільності утворюють ідею права [2, с. 59]. Діалектика як єдино істинний спосіб пізнання та методологічний базис доктрини Гегеля

передбачає формування філософської системи шляхом логічного розвитку думки від одного поняття до іншого. Таким чином, завдання філософії права для Гегеля – це досягнення держави і права як продуктів людського розуму, виявлення ідей, які лежать у підґрунті реальних суспільних інститутів [3, с. 354].

Система філософського вчення Гегеля побудована на концепції тотожності мислення і буття, тобто буття вільної волі і є детермінантом конструювання системи права як реалізованої свободи. «Право – це взагалі свобода як ідея», а формалізм права – це лише результат різниці в ступені усвідомлення і трактування поняття свободи [2, с. 89]. Інакше кажучи, право у Гегеля – цілісна система свободи, яка народжується із телеологічно обумовленого розвитку волі.

Есенціалізм Гегеля, екстрапольований на сферу права, призводить до заперечення ним антитетичності природного і позитивного права. Хоча система права і визначається мислителем як «царство реалізованої свободи, світ духу, породжений ним самим як певна друга природа» [2, с. 67], право усе ж не являється обмеженням своєї власної свободи задля спільної користі, бо всезагальна свобода передбачає свідоме підтримання суб'єктивних прагнень індивіда у векторі його моральних імперативів.

Таким чином, свобода як розумне визначення волі є фактично іншим аспектом мислення – гегелівська свобода є практичною реалізацією розуму. Ідея права є свободою, право може певним ступенем і формою свободи, що може втілюватися як закон у вигляді позитивного права. Саме абсолютна свобода, якою наділена всезагальна, а не індивідуальна воля, визначає існування позитивного права [3, с. 355].

Тобто система права є фактично у гегелівському баченні ієрархією «особливих» прав як у абстрактній, так і в конкретній формах. І чим більше заглиблюється ідея «розумної свободи» у праві, чим більше конкретизується право. Абстрактне право є першим ступенем, невіддільним від особистості, що знаходить вираження у наявності в індивіда волі володіти речами, укладати договори. Тобто абстрактне право – це право абстрактно вільної особистості. Абстрактне право переростає у більш високу форму втілення свободи – мораль, а далі – в моральність, втілюючи ідею в собі добра у зовнішній світ. Право у формі позитивного права, закон у своєму об'єктивному бутті є верхівкою цієї ієрархії.

Позитивність права, за Гегелем, обумовлюється завдяки його формальному визнанню, в тому числі в науці, завдяки його конкретизованій змістовності та внаслідок досягнення народом, який своїм духом творить право, певного рівня історичного розвитку [2, с. 61]. Дійсно, всесвітня історія як прогрес в усвідомленні свободи, фактично є історією суверенних держав, які існують як моральні субстанції, історією прогресу в державних формуваннях [4, с. 320].

Як зазначає Нерсисянц, «Філософія права» Гегеля навіть своєю тріадичною побудовою відображає гегелівське бачення системи права: розділ про абстрактне право охоплює питання про власність, договори й «неправо»; вчення про мораль – умисел та вину, концепції блага, добра та совісті; вчення про моральність – сім'ю, громадянське суспільство та державу [5, с. 31]. Саме так Гегель підкреслює діалектичну взаємопов'язаність абстрактного права, права-моралі і права-моральності, що є позитивним правом за суттю, оскільки кожен наступний щабель гегелівської ієрархії є діалектичною трансформацією свободи.

Список використаних джерел

1. Кечежян С. Ф. История политических учений / С. Ф. Кечежян, Г. И. Федькин. – Москва: Государственное издательство юридической литературы, 1960. – 894 с.
2. Гегель Г. В. Философия права / Георг Фридрих Вильгельм Гегель. – Москва: Мысль, 1990. – 524 с.
3. Лейст О. Э. История политических и правовых учений / О. Э. Лейст, В. А. Томсинов. – Москва: Зерцало, 2009. – 584 с.
4. Історія західної філософії у контексті вчень про етику обов'язку, державу і право (Античність - друга половина XIX століття) / [В. В. Кузьменко, Л. Р. Наливайко, О. М. Обушенко та ін.]. – Київ: Хай-Тек Прес, 2013. – 360 с.

ДЖЕРЕЛА ПРАВА В АСПЕКТІ ПРАВОУТВОРЕННЯ

Корольова Ю.В.

(здобувач кафедри теорії держави і права Київського університету туризму,
економіки і права)

Анотація. Досліджено взаємозв'язок джерел права та правоутворення, що відображає особливості походження джерел, їх обумовленість об'єктивними і суб'єктивними факторами, а також взаємодію з іншими правовими категоріями. З'ясовано системні зв'язки джерел права та правоутворення через характеристики джерел права як елементу правоутворення. З точки зору правоутворення проаналізовано матеріальні, ідеологічні і юридичні джерела права.

Ключові слова: джерело права, правоутворення, право, форма права.

Исследовано взаимодействие источников права и правообразования, что отражающее и особенности происхождения источников, их обусловленность объективными и субъективными факторами, а также взаимодействие с другими правовыми категориями. Определены системные связи источников права и правообразования через характеристику источников права как элемента правообразования. С точки зрения правообразования проанализированы материальные, идеологические и юридические источники права.

Ключевые слова: источник права, правообразования, право, форма права.

The interrelation between legal authorities and pravoutvorennya, reflecting the peculiarities of the origin of source of conditionality objective and subjective factors, and interactions with other legal categories. It was found systemic connections and sources of law pravoutvorennya through characterization of the sources of law as part of pravoutvorennya. In terms of pravoutvorennya analyzed material, ideological and legal sources of law.

Keywords: source of law, pravoutvorennya right, the form of law.

Джерела права як складне правове явище в науковому плані може розглядатися в різних аспектах, що зумовлено складністю предмету наукового пізнання та широким спектром методологічних підходів і методів наукового пізнання. Важливим аспектом джерел права, що відображає системні властивості досліджуваного явища, є їх теоретико-правові характеристики як елементу більш широких явищ та процесів правової реальності, центральним з яких є правоутворення.

Наукове пізнання теоретико-правових характеристик джерел права як елементу правоутворення має теоретично та практично витребуваний характер, що обумовлюється їх системними характеристиками, необхідністю дослідження специфіки взаємодії джерел права і правоутворення, визначення їх методологічних характеристик, а також встановлення практичних закономірностей функціонування джерел права в сучасний умовах правоутворення.

В юридичній літературі актуальність наукового дослідження теоретико-правових аспектів джерел права як елементу правоутворення, їх системних аспектів розкривається опосередковано, переважно шляхом характеристики потенційно перспективних, наукознавчих питань, які стосуються джерел права або правоутворення. Так, в контексті перспектив наукового пізнання джерел права вченими наголошується на необхідності розкриття таких питань як взаємозв'язок між сучасними джерелами права [1, с. 34-35;], проблеми взаємодії джерел приватного і публічного права [2, с. 123], матеріального та процесуального права [3, с. 15;]; місця джерел права серед явищ правової реальності та тенденцій їх розвитку [4, с. 167-168] тощо. Зазначене вище свідчить про те, що в наукознавчому плані цікавими та перспективними є питання, які фактично стосуються проблематики джерел права як елементу правоутворення, а саме їх розуміння, співвідношення, взаємозв'язку тощо. Посилює актуальність наукового пізнання джерел права як елементу правоутворення і практична ситуація в юриспруденції, яка пов'язана із збільшенням кількості джерел права, що обумовлено розширенням сфери людської діяльності, відповідно і сфери правової (юридичної) нормативізації, що тягне за собою активізацію правотворення в, як результат, розростання системи джерел права [1, с. 31].